

Om läsinlärning – Läsmaskiner

Den komplexa förmågan att läsa flytande och med god förståelse kräver att man behärskar alla nivåer i det som man kan kalla läsutvecklingstrappan.

Som grund ligger förmågan att **kunna dela upp ord i dess delar/enskilda ljud**. Den kända Bornholms-undersökningen visade hur effektivt det är att träna denna förmåga som förberedelse för läsning (se vad vi skrivit om detta i texterna till vår app Ljudlek).

Minst lika viktig grund är att förstå att varje ljud kan representeras av en bokstav och automatiskt **koppla ihop rätt bokstav och ljud**.

Nästa trappsteg är det som man kallar att **knäcka läskoden**, d v s förstå och behärska att ljuda ihop bokstäverna i ett ord och höra vilket ord det blir.

När detta fungerar och man övat tillräckligt så att det går smidigt behöver man mycket läserfarenhet så att man utvecklar **automatiserad och direkt avkodning**. Man känner då igen hela ord och delar av ord så att man inte behöver ljuda sig igenom allt.

Översta trappsteget, som förutsätter att man klarar de tidigare stegen tillräckligt bra, är att kunna avkoda utan ansträngning och kan lägga fokus på att förstå innehållet i det man läser.

Alla trappstegen är lika viktiga då de bygger på varandra. Forskning har också visat att det därför blir viktigt att läsundervisning innehåller tillräckligt mycket av övning på alla nivåerna.

Det har funnits intensiva diskussioner om olika läsinlärningsmetoder. De kan grovt indelas i två grupper.

Den ena gruppen består av syntetiska metoder där man arbetar med koppling mellan bokstav och ljud och sammanljudning. Om man använder bilden med trappan ligger fokus på de första stegen.

Den andra gruppen består av ortografiska eller helordsmetoder där man fokuserar på ordigenkänning, meningsskapande och ledtrådar i sammanhanget. Detta motsvarar att arbeta mest på trappsteget för direkt avkodning.

Alltmera forskning visar att man inte ”kommer runt” det syntetiska tillvägagångssättet som en grund, alltså att man måste stå säkert på första stegen för att kunna gå vidare. Detta betyder inte att man ska lägga mindre arbete på de andra stegen men man kan inte hoppa över grunden.

Slutsatsen av detta är att det inte är antingen eller när det gäller läsinlärningsmetoder utan både och.

Många barn går så snabbt vidare i trappan att man nästan inte märker de olika stadierna medan andra behöver mycket träning för att grunden ska vara stabil. Om den inte är det kan man se hur barn tar till olika strategier för att ändå komma vidare. En del gissar orden, andra lär sig utantill. Ingen av dessa strategier leder vidare till god läsning.

Mera teori och referenser till forskning på området finns att läsa i en utmärkt blogg, sprakforskning.se, som skrivs av Anna Eva Hallin. Särskilt intressanta när det gäller läsinlärning är tre inlägg, (skrivna 19 jun 2018, 25 jun 2018, 4 juli 2018) med titeln ”Slutet på läskrigen del 1, 2, 3”.

Gå in på sprakforskning.se – klicka på ”Forskningsbloggen” uppe i högra hörnet – skrolla ner och under ”kategorier” välj ”Läsning”